

Unele aspecte ale controlului parlamentar asupra administrației publice. II. Guvernul Republicii Moldova

Ion DULSCHI,
doctor în istorie, conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova

SUMMARY

The control's institution has a key in the functioning of social systems. For government the control to check opportunity and correct functioning of public authorities in terms of their effectiveness. A special role in exercising the control over function of public administration lies with Parliament. In this article it is addressed some aspects of parliamentary control exercised over the Government. The Government is executive power in a state, and realizes its activity Program based on vote of confidence by the Parliament. Supervision by legislature, through forms and legal means, to compliance by Government of constitutional regulations guarantees functioning of law state.

Fundamentul conceptual al controlului parlamentar asupra Guvernului rezidă în calitatea Parlamentului de „organ reprezentativ suprem al poporului”. El primește din partea națiunii exercițiul puterii și acest fapt îi conferă legitimitate pentru supravegherea modului în care Guvernul realizează conducerea treburilor statului, astfel încât să corespundă aspirațiilor majorității poporului. În acest fel, controlul parlamentar asupra Guvernului constituie modalitatea prin care se înfăptuiește relația politică dintre popor și acele autorități executive pe care acesta nu le desemnează în mod direct.

Exercitarea controlului parlamentar asupra administrației publice derivă din prevederile constituționale. Potrivit art. 66, litera f din Legea supremă, Legislativul „exercită controlul parlamentar asupra puterii executive, sub formele și în limitele prevăzute de Constituție”. Controlul parlamentar, fiind un control politic, are menirea de a supraveghea activitatea puterii executive privind exercitarea atribuțiilor constituționale și realizarea prevederilor programului de guvernare.

Controlul parlamentar asupra Guvernului, spre deosebire de controlul pe care Parlamentul îl exercită asupra administrației publice, în general, cunoaște mai multe forme de manifestare, precum solicitarea de infor-

mații și de documente, audierea miniștrilor, adresarea de întrebări și interpelări, organizarea de comisii de anchetă, adoptarea de moțiuni simple și de cenzură etc.

În raporturile sale cu Legislativul, Guvernul, potrivit articolului 104 din Constituție, este responsabil în fața Parlamentului și prezintă informațiile și documentele cerute de acesta, de comisiile lui și de deputați. Membrii Guvernului au acces la lucrările Parlamentului, iar dacă li se solicită prezența, participarea lor este obligatorie.

Ca forme frecvente de control ale Parlamentului asupra Executivului, pe care le-am considera și eficiente, sunt întrebările și interpelările, formulate de deputați și adresate Guvernului sau unor membri ai acestuia. Parlamentul poate adopta o moțiune prin care să-și exprime poziția față de obiectul interpelării.

Aspectele, ce țin de procedură, privind întrebările și interpelările deputaților, se regăsesc în Regulamentul Parlamentului (în continuare - Regulamentul). Potrivit art. 122 al acestuia, ultima oră de lucru al Parlamentului în fiecare zi de joi, cu excepția ultimei joi din lună este dedicată întrebărilor. Fiecare deputat poate adresa întrebări membrilor Guvernului sau conducătorilor altor autorități ale administrației publice. Deputatul, în

aceeași ședință plenară, poate adresa, cel mult, două întrebări. Regulamentul stabilește și unele restricții privind instituțiile și caracterul întrebărilor pe care nu le pot formula deputații. Astfel, aceștia nu pot adresa întrebări Președintelui Republicii Moldova, reprezentanților puterii judecătorești, autorităților administrației publice locale, precum și întrebări care:

- a) privesc probleme de interes personal;
- b) urmăresc, în exclusivitate, obținerea unei consultații juridice;
- c) se referă la procesele aflate pe rolul instanțelor judecătorești sau pot afecta soluționarea unor cauze aflate în curs de judecată;
- d) privesc activitatea unor persoane care nu îndeplinesc funcțiile publice de membru al Guvernului sau conducător al altei autorități a administrației publice.

Regulamentul stipulează, de asemenea, chestiunea privind forma răspunsului pe care o dorește deputatul – în scris sau oral la ședința în plen, precum și timpul rezervat adresării întrebării și oferirii răspunsului.

Întrebările formulate de deputați sunt înregistrate de secretariatul Parlamentului și transmise destinatarului. Răspunsul în scris va urma în termen de 15 zile, iar în cazul solicitării unui răspuns oral, acesta se va prezenta la următoarea ședință în plen în cadrul orei Guvernului.

La întrebările adresate celor prezenți în sală, aceștia pot oferi răspuns imediat la fiecare întrebare sau vor declara că vor prezenta răspunsul la următoarea ședință în plen sau, după caz, în termenul stabilit pentru forma scrisă. Deputatului, care a solicitat răspuns oral la întrebare și nu se află în sala de ședințe a Parlamentului, răspunsul i se va prezenta în scris. Timpul rezervat pentru adresarea unei întrebări nu va depăși 2 minute, iar pentru fiecare răspuns oral nu va depăși 3 minute. Persoanei care a adresat întrebarea, însă care nu este satisfăcută de răspunsul primit, pentru replică i se acordă un minut.

Interpelările, potrivit art. 125 al Regulamentului, se fac în scris, arătându-se obiectul acestora, fără nicio dezvoltare, concretizându-se forma răspunsului solicitat. Interpelarea deputatului constă dintr-o cerere adresată Guvernului, prin care se solicită explicații

asupra unor aspecte ale politicii Guvernului, ce țin de activitatea sa internă sau externă. Interpelările se dau citirii și se depun președintelui ședinței în plen, care dispune remiterea lor Primului-ministru. În cazul solicitării răspunsului în scris la interpelare, Guvernul va răspunde în, cel mult, 15 zile. Autorii interpelării pot cere Parlamentului dezbateră în ședință plenară a răspunsului la interpelare, înaintând în acest sens o moțiune simplă. Prezența membrilor Guvernului, cărora le sunt adresate interpelări, la ședința Parlamentului consacrată interpelărilor, este obligatorie.

Activitatea Executivului poate fi supusă unei moțiuni simple, care exprimă poziția Parlamentului într-o anumită problemă de politică internă sau externă ori, după caz, într-o problemă ce a făcut obiectul unei interpelări. Moțiunea simplă poate fi inițiată de, cel puțin, 15 deputați. Un deputat nu poate semna concomitent mai multe moțiuni simple în aceeași problemă. Moțiunea simplă trebuie să cuprindă motivarea și dispozitivul, ea se depune președintelui ședinței, în plenum Parlamentului. După primirea moțiunii, președintele ședinței o aduce la cunoștința Parlamentului, care stabilește data dezbaterii, și dispune remiterea ei de îndată Guvernului și distribuirea acesteia deputaților. Moțiunea simplă se examinează în termen de 7 zile de la depunere. Regulamentul stabilește chestiunile privind avizarea și dezbateră moțiunii simple. Avizarea se face în termen de 3 zile de la data depunerii moțiunii. Dezbateră moțiunii simple începe cu prezentarea raportului Guvernului. Moțiunile simple se adoptă cu votul majorității deputaților prezenți și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Retragerea sprijinului politic acordat Guvernului este reglementată de art. 105 al Constituției și art. 116-118 ale Regulamentului. Moțiunea de cenzură exprimă retragerea încrederii acordate Guvernului la investitură. Moțiunea de cenzură asupra activității Guvernului poate fi inițiată de, cel puțin, 1/4 din numărul deputaților aleși. Moțiunea de cenzură asupra activității Guvernului se supune dezbaterii în prima zi de ședință plenară a săptămânii următoare datei depunerii. Moți-

unile de cenzură se adoptă cu votul majorității deputaților aleși. În cazul în care moțiunea de cenzură asupra activității Guvernului a fost respinsă, deputații care au semnat-o nu vor putea iniția, în cadrul aceleiași sesiuni, o nouă moțiune pe același motiv.

În cazul adoptării moțiunii de cenzură, Primul-ministru va prezenta în termen de, cel mult, 3 zile Președintelui Republicii Moldova demisia Guvernului. Moțiunile de cenzură asupra activității Guvernului adoptate de Parlament se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Activitatea de control palamentar asupra administrației publice se realizează și prin intermediul comisiilor permanente și subcomisiilor create în cadrul lor.

În Comisia pentru securitatea națională, apărare și ordinea publică activează o subcomisie pentru exercitarea controlului parlamentar asupra activității Serviciului de Informații și Securitate (S.I.S.). În calitate de președinte al subcomisiei se alege un reprezentant al opoziției parlamentare. Subcomisia supraveghează respectarea de către S.I.S. a legalității, a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și a ordinii democratice din stat, asigură neadmiterea angajării politice a S.I.S. Subcomisia verifică respectarea de către S.I.S. a prevederilor Constituției și a legilor care reglementează activitatea S.I.S., examinează cazurile de violare a Constituției, a legilor, a drepturilor și libertăților constituționale ale cetățenilor.

Orice comisie permanentă poate porni o anchetă, în cadrul competenței sale, privitoare la activitatea desfășurată de organele administrației publice. În vederea desfășurării anchetei, comisia permanentă va putea invita pentru a da relații orice persoană care are o calitate oficială.

Parlamentul poate constitui, de asemenea, comisii de anchetă. La cererea unei fracțiuni parlamentare sau a unui grup de deputați, ce constituie, cel puțin, 5% din numărul deputaților aleși, Parlamentul va putea hotărâ înființarea unei comisii de anchetă cu votul majorității deputaților prezenți.

Alte două forme de control parlamentar se regăsesc în audierile parlamentare și rapoartele anuale ale Guvernului și ale altor autori-

tăți publice. Parlamentul, o dată în decursul unei sesiuni, audiază Guvernul în probleme ce țin de activitatea acestuia. La propunerea Biroului permanent, a comisiilor permanente sau a fracțiunilor parlamentare, Parlamentul inițiază audieri și în alte domenii de interes public major. Anual, în luna aprilie, Guvernul, în ședința în plen a Parlamentului, prezintă raportul anual al activității sale. Raportul se distribuie deputaților cu, cel puțin, 10 zile înainte de ședința plenară la care acesta va fi audiat. În plenul Parlamentului, raportul Guvernului se prezintă de către Primul-ministru. Pe marginea raportului prezentat, un deputat poate adresa, cel mult, două întrebări.

Alte autorități obligate să prezinte rapoarte anuale în plenul Parlamentului le vor prezenta în termenele prevăzute de legislația în vigoare. Biroul permanent va include în proiectul ordinii de zi audierea rapoartelor respective în, cel mult, 30 de zile de la data prezentării. Pe marginea rapoartelor prezentate, Parlamentul poate decide adoptarea unei hotărâri.

Astfel, controlul parlamentar al administrației publice constituie o expresie a suveranității naționale în condițiile separării puterilor în statul de drept. Formele și mijloacele de realizare a controlului parlamentar asupra administrației publice sunt în continuă perfecționare, având ca scop eficientizarea administrării treburilor publice. Prin mecanismul întrebărilor și interpelărilor, aleșii poporului se documentează privind realizarea programului de guvernare, dar și cu privire la chestiuni punctuale, concrete, la acțiuni particulare ale cabinetului. Această dimensiune a controlului parlamentar poate fi identificată ca una de informare a deputaților, dar și ca un mijloc de generare a dezbaterilor în Parlament asupra unor subiecte sensibile pentru societate.

Un alt instrument eficient al controlului parlamentar se regăsește în instituțiile de penalizare exprimate în moțiunea simplă și moțiunea de cenzură. Aceste instrumente, pe lângă aspectele lor pur politice, produc efecte de ordin administrativ, mobilizând Executivul la realizarea unui exercițiu de autocontrol și analiză. Iar în cazul unei insuficiențe de probe privind capacitatea Executivului sau a

unor membri ai acestuia de a-și onora obligațiune, aceștia, prin moțiunile înaintate, sunt demiși.

Un rol important în activitatea Legislativului pe dimensiunea controlului parlamentar le revine și comisiilor de anchetă. Împun-ternicirile de care dispun aceste comisii oferă posibilitatea de a culege informații necesare pentru elucidarea unor probleme relevante pentru societate, prin citarea martorilor și

invitarea specialiștilor. Cu toate că comisiile de anchetă nu substituie activitatea organelor de drept, ele vin cu aprecierea politică asupra evenimentului, care este adoptată de Parlament.

Controlul parlamentar ca mijloc de eficientizare a administrației publice poate asigura atingerea scopului scontat în condițiile realizării consecvente a atribuțiilor deputaților prin formele și metodele existente.

BIBLIOGRAFIE

1. Constituția Republicii Moldova. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.1 din 12.08.1994.
2. Legea pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului Republicii Moldova nr. 797-XIII din 02.04.1996. Republicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.50/237 din 07.04.2007.
3. Marian Enache, Controlul parlamentar, Editura Polirom, Iasi, 1998.
4. Mihai Constantinescu, Ion Deleanu, Ioan Muraru ș. a. Constituția României – comentată și adnotată, Editura, LuminaLex, 1999.

Prezentat: 12 august 2013.

E-mail: dulschi@mail.ru